

ט. מסקנא העולה לנו בדיני עובר לאמהות ולגירות

- א. תורת עובר ניתנת ליצור שבמעיי אשה, רק לאחר ארבעים יום מזמן הפרייתו.
- ב. לפני מ' יום הרי הוא בגדר "מיא בעלמא", מכיון שגירות האשה טרם מ' היום, אינה זוקקת לגירות של הביצית שהופרתה.
- ג. כיון שעד מ' יום אין על הביצית תורת עובר או ולד אלא מיא בעלמא, לא יכול לחול ע"ז באותה שעה תורת אמהות. ועל כן הביצית המופרית המוכנסת לרחם אשה, מקבלת לאחר מ' יום תורת יצור ע"י האשה שבמעיה נגמרה יצירתה, והפכה לעובר (מהמיא בעלמא) ועל כן נחשבת האשה לאם העובר (גם אם לא היתה הביצית משלה, כהא דשיטת תרגום יב"ע).
- ד. יסוד זה של התייחסות הביצית אחרי האם שבה נגמרה יצירת הולד, שולל את האפשרות של התייחסות אחרי האשה שבמעיה גדל אחר זאת, וכן את השפעת הלידה, כגורם להתייחסות.
- ה. לאחר חלות תורת עובר על היצור ההולך ומתפתח במעי האשה, נתון הדבר במחלוקת תנאים, אמוראים וכן בפסק הלכה, אם ייחשב לירך אמו, או שאומרים עובר לאו ירך אמו, והוא כיצור בפני עצמו. אך אין כל ענין נמדד באותה מדה.
- ו. אשה נכריה מעוברת המתגיירת, הגירות היא גם של העובר, וזה לכל הדעות, בין לנקבה ובין לזכר. וזה משום שטבילת האשה עולה גם לעובר לדעת "עובר ירך אמו" מפני שזה כטבילת אבר מאבריה, ולדעת "לאו ירך אמו", מפני שהרי כאילו טבל הוא, שאין האשה מהוה חציצה לעובר.
- ז. גם בעובר זכר, הטבילה מספקת לגירותו כנקבה, כיון שבאותה שעה אינו עוד בר מילה.
- ח. ואעפ"י שאין לעובר רצון וקבלת מצוות, כוונת האם ורצונה נחשבים כרצונו. ובזה גירותו מן התורה, ול"צ בזה דעת ב"ד (שאז גירותו תלוי ועומדת, כגירות גר קטן). כי לדבר זה נחשב העובר לכו"ע כירך אמו.
- ט. מילת העובר לכשילד, כתינוק שנולד והוא לשמונה, ומילתו דוחה שבת.

סימן סט : דין ולד של ישראלית שנולד מן הנכרי מה דינו של ולד שנולד לישראלית מן הנכרי? שאלה זו היא אקטואלית, לצערנו, בתקופה האחרונה, עם עלייתם ארצה של יהודים מרוסיה וביניהם משפחות של נישואי תערובת כתוצאה מהגזירות שם שהגבירו את זרם ההתבוללות, וכן פשה נגע זה בכמה מארצות המערב.

בגמרא ישנה סוגיא מיוחדת (יבמות מא, ב) לנושא זה, וכן נזכרת שאלה זו במקומות נוספים. בסיום הסוגיא נפסקה ההלכה: עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר. התוס' מוכיחים שכדעה זו כבר נפסק בסתם משנה. וכן פסקו רבותינו הראשונים, הרי"ף והרמב"ם ובשו"ע.

אכן לא נפסק בגמרא מפורש, מה פירוש "כשר", האם הכוונה שהולד ישראל כשר, כלומר שאינו ממזר, או שהכוונה שדינו כנכרי וטעון גירות.

מאי-אלה מקומות בתוס' נראה שנוקטים שכשר היינו רק לומר שאינו ממזר. אך צריך גירות, ויש לזה, כמובן, משמעות גדולה למעשה.

לבירור השיטות עפ"י סוגיות הגמרא והתוס', ומכאן גם מסקנות להלכה למעשה מוקדשים הדברים הבאים.

א. איתא במסכת יבמות (דף טז, א וב):

ר' יוחנן וסביא דאמרי תרוייהו אין מקבלים גרים מן התרמודים. ומי א"ר יוחנן הכי, והתנן כל הכתמים הבאים מרקם טהורים ור' יהודא מטמא מפני שהם גרים וטועים. מבין העכו"ם טהורים. והוינן בה קפסיק ותנא מבין העכו"ם, ואפילו מן תרמוד? וא"ר יוחנן זאת אומרת מקבלים גרים מן תרמוד. וכי תימא זאת ולא ס"ל, והא"ר יוחנן הלכה כסתם משנה?

אמוראי נינהו אליבא דר' יוחנן.

מתרמוד מ"ט לא? - פליגי בה ר' יוחנן וסביא, חד אמר משום עבדי שלמה, וחד אמר משום בנות ירושלים (לקמיה מפרש לה - בנות ירושלים בחורבנה, כשבאו עכו"ם ונשאום, רש"י). בשלמא למ"ד משום עבדי שלמה קסבר עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר. אלא למ"ד משום בנות ירושלים מאי היא? וכי ע"כ לשון הגמרא.

ובתוס' שם ד"ה אמוראי נינהו אליבא דר' יוחנן, דההוא דסבר אין מקבלים גרים מן תרמוד לית ליה אליבא דר"י שתהא הלכה כסתם משנה. א"י סבר מן העכו"ם טהורים לבר מתרמוד. מיהו ע"כ צ"ל דלית ליה הלכה כסתם משנה וקסבר עבד ועכו"ם שבא על ישראלית הולד ממזר, וסתם מתני' דהאומר (קיד' דף סו, ב) סברה דהולד כשר, דלר"ע דוקא דאומר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין הוא דהוי ממזר מעכו"ם ועבד כדמוכח פ' עשרה יוחסין (שם ע"ה, ב ושם) ומתני' דהאומר סוברת דקידושין תופסים בחיי"ל וכי.

ב.

ובחיד' ר' עקיבא איגר (ליבמות בתוס' ה"ל) הביא זאת בנוסח קושיא, דהוי לן לאקשוויי מסתם מתניתין דהאומר דסברה דהולד כשר, וכי הגרע"א זאת:

וי"ל דאף דמוכח דמתני' דקידושין סוברת דאין הולד ממזר, מ"מ י"ל דשדיא בתר אבוה והוי נכרי. וא"כ דטעמא דר' יוחנן דסובר דהפקיר עבדו צריך גט שחרור, משו"ה אין מקבלים תרמודים משום עבדי שלמה.

ועוד י"ל דמעיקרא לק"מ, דהא בפי' החולץ לקמן (דף מד, ב) ארבע"ח אר"י הכל מודים בעבד ועכו"ם הבא על בת ישראל דהולד ממזר, מאן הכל מודים אפילו שמעון התימני, אע"ג דאמר אין ממזר מחיי"ל, הני מילי חיי"ל דתפסי קידושין, אבל הכא עכו"ם ועבד כיון דלא תפסי בהו קידושין כחייבי כריתות דמי וכו'. מאן הכ"מ רבי, אע"ג דליה לא ס"ל, בעכו"ם ועבד מודה. הרי דר' יוחנן עצמו סבר דלא תלי זה בזה, דאף מאן דס"ל דאין ממזר מחיי"ל יכול לסבור דמעבד ונכרי הולד ממזר. וכ"ה לקמן סוף פרק אלמנה לכה"ג, א"ל ר"ל לר"י כמאן כר"ע. אפילו תימא רבנן, בנכרי מודו. וא"כ שפיר מצי לר"י סתמא דמתני' דהאומר סוברת דמנכרי ועבד הוי ממזר. עכ"ל.

ג.

דברי רע"א בתירוץ הראשון להערת התוס' שדברי ר' יוחנן הם גם בסתירה למשנה בקידושין בענין עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל, מבוססים על מה שכתבו התוס' עצמם בהמשך דבריהם, שכתבו:

דניחא ליה למפרך ממתני' דנדה וכו' משום דהתם מוכח דלא באו עליהם עכו"ם ועבד, דאי באו עליהם אמאי כתביהם טהורים. וליכא למימר משום דסברה דהולד כשר, דבתר עכו"ם ועבד שדינן ליה, דהא משמע דאתי נמי כר' יהודה וכו'.

והיינו דלפי"ז מה שאמרו הולד כשר, היינו שאינו ממזר אלא דינו כנכרי וכעבד, וכשר היינו כשיתגייר, כשאביו נכרי, ובעבד היינו כשיקבל גט שחרור. ועל כן בנולדו מעבדי שלמה שלא נשתחררו, אין לקבלם לגירות מפני שדין עבדים עליהם. ופשוט, שלא נתעלם מהגרע"א דברי התוס' להלן (ד"ה בשלמא) שהעירו עצמם במה שאמרו בגמרא דטעמא דמ"ד משום עבדי שלמה דס"ל הולד ממזר.

הול"ל משום עבדי שלמה דעבדים אסורים בישראלית וי"ל דמסתמא נתייבשו הבעלים מהם, ואיכא למ"ד בפי' השולח (גיטין לט, א) נתייבשו מפלוני עבדי אינו צריך גט שחרור.

אלא שכוונתו פשוטה, דהרי אין כל הכרח לומר שר' יוחנן סובר כדעה זו (שאין הלכה כוותי'), אלא דהגמרא בעי לאוקמי לרווחא דמילתא, גם לדעה זו. אך מכל מקום לא יכלה הגמרא להקשות ממשנה דקידושין לאותה דעה שר' יוחנן פוסק הלכה כסתם משנה, כי ה"י ניתן ליישב זאת דר' יוחנן לא מטעם הולד ממזר ס"ל שאין לקבלם, אלא מצד חשש עבדות. ע"כ בחרה הגמרא להקשות מהמשנה דכתמים. ומזה מוכרח לומר תרי אמוראי ואלבא דר' יוחנן.

ד.

בדברי התוס' הנ"ל (ד"ה אמוראי) יש לדקדק עוד. לפי מה שנקטו בסוף דבריהם שהסובר הולד כשר, הוא משום דשדינן ליה בתר אביו, ואם אביו נכרי, הרי הוא נכרי וטעון גירות (שמשו"ז היה אפשר לומר שכתביהם טהורים) שא"כ מהו זה שתלו הדעה הסוברת הולד ממזר בר' עקיבא שסובר יש ממזר מחיי"ל, שהרי זה אמור רק אם הולד ישראל, שאז שייך בו ממזרות, ולא אם הוא נכרי, כמו שכתבו התוס' בעצמם לקמן (דף כג, א ד"ה קסבר) "דאין ממזרות לעכו"ם".

(ונראה שגם רש"י שגורס שם בגמרא, לפי מה שאמר רבינא ש"מ בן בתך הבא מן העכו"ם קרוי בנך, וע"ז שאלו בגמרא לימא קסבר רבינא עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר שמזה דייקו התוס' שהסובר הולד ממזר הוא משום שסובר שהולד כמותו, היינו נכרי. וע"ז הקשו מה שהקשו ותקנו הגירסא. כי לא מסתבר כלל לומר שרש"י אכן נוקט שיש עכו"ם ממזר. דעד כאן לא מצינו פלוגתא דתנאי (קיד' סוף פ' האומר) אלא בולד שנולד מן השפחה, שלדעת ר"א הרי הוא עבד ממזר, כי עבד שייך במצוות ע"כ ס"ל ששייך בו גם ענין ממזרות, ולא כן בעכו"ם. ועוד שהרי ברור הדבר, וגם רש"י יודה בזה, שישנן כמה דעות, שסוברים שהוא ישראל ממזר. כפי שנביא עוד להלן בע"ה. וא"כ משום מה היה ס"ד של השואל שממה שס"ל לרבינא שהולד ישראל, שכאילו בהכרח הולד כשר. וכן תמוה גם התירוץ שבגמרא על זה "נהי דממזר לא הוי כשר נמי לא הוי - ישראל פסול מיקרי", ולמה לא ענה לו בפשיטות, נהי דישאל הוי מ"מ י"ל שהוא ממזר, כיון שבא מביאה של מי שאין לו בה תפיסת קידושין.

ע"כ נראה שכוונת רש"י היא אחרת. וזה בהקדם מה שנתקשו עוד התוס' (דף יז, א ד"ה ואין) בפירש"י דרשת שמואל "בנך הבא מישראלית קרוי בנך וכו'". שלרש"י הדיוק הוא ממה שלא נאמר "כי תסיר", ש"מ שהמדובר שבת ישראל נישאת לנכרי, והחשש הוא שחתנו יסיר את נכדו מאחרי ה'. שא"כ מה בא רבינא לחדש שכן בתך הוא "בנך", הרי הם הם דברי שמואל ודרשתו. וכן מה הוצרכה הגמרא להביא את דברי רבינא, כיון שהם מפורשים בדברי שמואל עצמו.

ונראה, שלדעת רש"י בא רבינא לפרש דרשתו של שמואל שלא נטעה בדבריו גופא. כלשון רש"י (דף כג, א ד"ה ש"מ): "מדכתיב כי יסיר את בנך ומוקמין ליה בבן שתלד בתך לעכו"ם וכו'". שלא נפרש כדמפרש ר"ת בחד לישנא דכי יסיר הכוונה לענין יחס, והמדובר על בנך הלוקח לו בת עכו"ם לאשה שע"ז לא יתייחס הנכד אחר כך כי בן נכרית הוא. או כאידך לישנא, שמפרש כי יסיר את בנך, היינו שהחותן יסיר את בנו, לעבוד ע"ז, עיי"ש. ולפי"ז אין לנו ראייה לענין בן הבת, ובא רבינא להשמיענו שאין זה הפירוש הנכון בדברי ר' יוחנן ושמואל, אלא הכוונה היא כפירש"י שיסיר את הנכד שבא מבתך לע"ז. ומזה שמעין שהתורה אומרת שכן בתך ייחשב ישראל, וע"ז הוא שהקפידה תורה, שיסירוהו לעבוד ע"ז. זהו פירוש הגמרא בדברי רבינא.

וע"ז מדייקת הגמרא לימא קסבר רבינא וכו' הולד כשר. היינו שזה גופא הוקשה לו למקשן, אם בכה"ג שולד הבא מבת ישראל ונכרי הולד ממזר, למה לא הקפידה תורה ע"ז עצמו, שהולד יצא מקדושת עם קדוש ויהיה ממזר, ולו יהא שלא יתפתה לע"ז, האם זה עצמו שנפקע מזרע קודש אינו ראוי שבגללו יימנעו מלהתחתן עמו? וזהו שדייקה הגמרא "לימא קסבר רבינא הולד כשר", שאילו ה"י הולד ממזר, למה לא הדגישה התורה את הפסול הזה כשלעצמו, שמשו"כ ראוי לא להתחתן עמהם.

ודחה התרצן, דאמנם נכון הוא דיוק זה בדברי רבינא, ומ"מ אין ראיה שסובר שהוא כשר מוחלט, שמ"מ הולד פגום הוא לכהונה, וכדלקמן דף מד, א דברי ריב"ל. ולזאת אין הקפידא מרובה כ"כ, ע"כ הזכירה התורה החשש של ע"ז. מסקנא דמילתא עכ"פ, שגם לרש"י לא ס"ל דיתכן עכו"ם ממזר).

ה.

ונראה שכוונת התוס' לומר שגם ענין זה עצמו, אם בעכו"ם ועבד שבא על בת ישראל הולד ישראל דשדינן ליה בתר אמו, או שנחשב כנכרי דשדינן ליה בתר אביו, מיתלי תלי במחלוקת ר"ע ורבנן. דלדעת ר"ע הוא ישראל וע"כ שייך ביה ממזרות, ומכיון דאתי מחייל הרי הוא ממזר. ואילו לדעת רבנן הרי הוא נכרי, ואם יתגייר יהיה ישראל כשר. וע"כ אין סתירה ממה שבסוף דבריהם בעו לאוקמי המשנה דכתמים משום שנחשבים כעכו"ם שכתמיהם טהורים, לבין מה שנקטו בראש דבריהם דלר"ע הולד ממזר, והיינו שנחשב כישראל. כי ענין זה ג"כ תליא במחלוקת ר"ע ורבנן.

ומקור לשיטה זו, היא הסוגיא קידושין (דף עה, ב) דאוקי רב דימי הא דא"ר אלעזר בברייתא כותי לא ישא כותית, משום דס"ל כותים גרי אריות הם וס"ל כר"ע שעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר. ופירשו התוס' שם (בביאורם לפירש"י) הא דתלי לה בפלוגתא דר"ע וחכמים דלכאורה גם לרבנן א"ש:

אמאי איצטרך למימר דקסבר עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר, לימא הולד כשר, וכ"ש דאיכא למיחש טפי שלא תנשא לעכו"ם. ושמא י"ל אם הולד כשר א"כ הוא הולך אחר העכו"ם כדאמר בס"פ דלעיל (דף סז, ב) וליכא למיחש לכך (לגירסא של המהרש"א: כלכך) אם תנשא לעכו"ם. אבל השתא דקסבר הולד ממזר, א"כ הולך אחר אמו, ואיכא למיחש טפי שלא תנשא לעכו"ם.

וביאור דבריהם בתירוצם דסוגיא זו סוברת שלרבנן, אי הוי ס"ל דהולד ישראל, והיינו מכוח דרשת רבינא (יבמות טז, א וכג, א הנ"ל) דבן בתך קרוי בנך, כי אז ודאי לא היו סוברים שהוא ממזר, דלא דמי לאשת אב, דס"ל שיש לחלק ביניהם. דבאשת אב הוא ממזר משום -

דלדידיה לא תפסי בה קידושין, לאחרני תפסי בה קידושין, לאפוקי עכו"ם דלא תפסי בהו קידושין כלל (יבמות מה, ב).

אלא ששיטת רבנן, דלא דרשי דרשא דרבינא, ונקטי עפ"י הכלל האמור, קידושין שם לעיל (דף סז, ב כפי שצינו) דבאומות הלך אחר הזכר. וע"כ גם בעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל שדינן ליה בתר אביו, ואינו ישראל, וע"כ אין למיחש לזה.

ולא כן לר"ע דשמעינן ליה דלית ליה חילוק זה בין שאין תפיסת קידושין לכו"ע לבין שאין לו בה תפיסת קידושין, כמו שדייקו בסוף דבריהם.

דע"כ ר"ע לא בעי דומיא דאנוסת אביו שהרי קסבר ר"ע יש ממזר אפילו מחייל דלאו דשאר כגון עמוני ומואבי, ואין בהם דומיא דאנוסת אביו שהיא לאו דשאר פירוש דקורבה, אבל רבנן בעו דומיא דאשת אב לכל מילי.

ומכיון דמצינו משנה מפורשת (יבמות סט, ב) דס"ל דהולד ממזר, אין דרך להעמידה אלא לר"ע, דמצינו דאינו סובר דבעין דומיא דאשת אב, וסגי בהא דלא תפסי בהו קידושין לישויה ממזר בביאתו. ומוכרח לומר דאיהו ס"ל דרשת רבינא, דבעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל קרוי בנך, שהולך אחר האם, והוא ישראל ושפיר שייך ביה ממזרות. וזהו מה שצ"ל בביאור התוס'.

ו.

ויוצא מזה. שלפי סוגית הגמרא קידושין, לדעת רבנן דר"ע עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר, מפני שהוא הולך אחר האב, וכשר היינו לכשיתגייר.

אכן קיימות שיטות אמוראי אחרני שסוברים שלא נחלקו בזה חכמים שהולך אחר האם, והיינו הני דס"ל כדרשת רבינא אליבא דכו"ע. אלא שנחלקו הני אמוראי, באשר לכשרות הולד, וזה כמבואר בשיטת הגמרא (יבמות מה, ב) שיש סובר דהולד כשר ואינו ממזר, ויש הסובר שגם לרבנן הולד ממזר. ונימוקם מבואר שם:

ושניהם לא למדוה אלא מאשת אב. מאן דפסיל סבר מה אשת אב דלא תפסי בה קידושין הולד ממזר, אף כל דלא תפסי קידושין הולד ממזר. ומאן דמכשר סבר מה אשת אב דלדידיה לא תפסי בה קידושין, לאחרני תפסי בה קידושין, לאפוקי עכו"ם ועבד דלא תפסי בהו קידושין כלל.

והיינו שלכו"ע הוא ישראל, כי כנ"ל ל"ש ממזרות אלא בישראל. והמכשיר ס"ל שלמרות שהוא ישראל, אינו ממזר, שאינו דומה לאשת אב שממש נלמד דין ממזרות. וכן הדבר מבואר שם בסוגיא קודמת (עמוד א).

ריב"ל אמר הולד מקולקל. למאן אילימא לקהל. הא אמר ריב"ל הולד כשר? אלא לכהונה. דכולהו אמוראי דמכשרי מודו שהולד פגום לכהונה, מק"ו מאלמנה, מה אלמנה לכה"ג שאין איסור השוה בכל בנה פגום, זו שאיסורה שוה בכל, אינו דין שהולד פגום.

וברור שכוונת ריב"ל שהולד אינו כשר היינו שאינו צריך גירות, שאל"כ הרי פגום הוא לכהונה, כדן גירות שפסולה לכהונה גם בשנתגיירה פחות מבת ג' שנים ויום א', לדעת רבנן דפליגי אדרשב"י (קידושין עה, א, יבמות ס, ב). וגם דל"ש ללמוד ק"ו מאלמנה לכה"ג אא"כ דינה כישראל, ופשוט.

ז.

ומשבאנו לזה נראה שתתישב קושית רע"א, במה שנראה שהתוס' בעו למיתלי הא דהולד כשר או ממזר בפלוגתא דר"ע ורבנן. ואילו, לפי הסוגיות שציינן שם, חזינן דגם בדרבנן איכא דס"ל דהולד ממזר, א"כ אין הוכחה מסתם משנה דקידושין שפסקה שלא כר"ע, שהדין דהולד כשר. דנראה, דאין כוונת התוס' בהוכחתם מהמשנה דקידושין רק מזה שפסקה דלא כר"ע. אלא **כוונתם מהמשנה המושגת שם** שנאמר בה עוד:

וכל מי שאין לה עליו קידושין, אבל יש לה על אחרים קידושין הולד ממזר. ואיזה זה? הבא על אחת מכל עריות שבתורה.

ואילו היתה דעת המשנה שבעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר גם לדעת רבנן, היתה המשנה נותנת גם דוגמא זו (או **בעיקר** דוגמא זו), להשמיענו שלא רק עריות יש בהם דין ממזר דילפינן לה מאשת אב, דדמי בכל לאשת אב אלא גם בגוונא דלא תפסי בהו קידושין לא לדידה ולא לאחרני כגון עכו"ם ועבד ג"כ הולד ממזר. ומזה מוכח דהמשנה סוברת **שלבנן** אין ממזר אלא מעריות דחייבי כריתות גרידא. ורק ר"ע הוא דס"ל למילף מאשת אב. גם כשלא דומה ממש, אבל אין הלכה כוותיה דר"ע, כדסתמה בזה בבבא הקודמת, ודוק.

ח.

ועתה נעתיק עצמנו לקושית רע"א השניה, שניתן לתרץ דמשום הכי לא הקשו בגמרא על ר' יוחנן מהמשנה קידושין כי י"ל דר"י לא מטעם חשש ממזרות אמר דאין מקבלים גרים מתרמוד אלא משום חשש עבדות דעבדי שלמה, וס"ל שעבד שנתייבש רבו הימנו אכתי צריך ג"ש ולא מהני גירותו. ונקדים לזה ביאור דברי התוס' במאי דבעו לאוקמי מתניי דכתמים:

משום דסברה דהולד כשר דבתר עכו"ם ועבד שדינן ליה.

וכי ע"ז המהרש"ל ב"חכמת שלמה":

עבד דקאמר לאו דוקא, **דלא מצינו שיהא עבד מבת ישראל** לשום מ"ד, אלא לומר כשנוהג עצמו כעכו"ם הרי הוא כשאר עכו"ם וכמעט שאין בהם דין ישראל, ודוקא כשמתגיירים הריהם כשרים.

והעיר ע"ז במהרש"א:

... ודבר תמוה פירש, וכי משום שנוהג כעכו"ם יהיה כעכו"ם שלא ניחוש לקידושין. דהא כיון דבתר אמו שדינן ליה ישראל מומר מקרי, ופשיטא דחוששין לקידושין, אף אם נהג עצמו כעכו"ם, ועוד דבתר עכו"ם ועבד שדינן ליה שכתבו התוס', משמע שהולד הולך אחר העכו"ם ממש, וכי.

ט.

ודברי המהרש"ל הם לכאורה מרפסין איגרא. (ועי' ברי"ט אלגזי לבכורות פ"ח אות ס"ה דברים תמוהים, והטה אליהם גם כוונת המהרש"ל, ואי"ז נראה כלל). והנ"ל לאחר העיון לפרש דבריו. וראשית נאמר שיש להגיה בדבריו במקום "**וכמעט**" שאין בהם דין ישראל" שהמלה "כמעט" אין לה שום מובן בנ"ד, נראה לגרוס "**ונמעט**", ויבואר להלן. והיינו שר"ל לפ"מ שהקדים "שלא מצינו שיהא עבד מבת ישראל לשום מ"ד", כוונתו לומר שאמנם שדינן ליה בתר אביו להאי מ"ד, מ"מ אי אפשר לומר שיהא בו דין עבד כנעני ממש, הן לענין הממונא והן לענין האיסורא, ורק לענין **יחס** הוא דשדינן ליה בתר אביו, ודינו דומה לעבד שקיבל גט שחרור מרבו, אלא שעדיין לא טבל לשם יהדות, שעדיין אסור הוא בבת ישראל עד שיטבול ויכנס לקדושת ישראל, וכדדייקו התוס' מסוגיא דיבמות (מז, ב בתוד"ה שם).

בכולי שמעתין משמע דעבד בעי טבילה, כשמשחרר, ולא סגי ליה בטבילה קמייתא, וכי.

ואין קידושין תופסים אלא אחר טבילה. והיינו, שלמרות שגם דין האיסורא שבו נפקע ע"י ג"ש (ואפילו למ"ד המפקיר עבדו אכתי צריך ג"ש להפקיע איסורא שבו) מ"מ עדיין לא נכנס לקדושת ישראל, והוא עדיין במעמד של עבד לגבי תפיסת קידושין, כל עוד שלא טבל.

אכן טבילה זו אינה תלויה שוב ברצון רבו הקודם. שהרי ממנו הוא נשתחרר באופן מוחלט ע"י השטר שחרור. ונוקט המהרש"ל **שהו דין הולד של בת ישראל מעבד**. שדיני עבדות ודאי אינם בו אלא שמ"מ קדושת ישראל אין בו, כלשונו (עם התיקון שהבאנו לעיל) "ונמעט שאין בו דיני ישראל". שהוא כנ"ל שאמנם אינו עבד מבחינת ממונו ואיסורו, אך קדושת ישראל אינה אצלו כיון דשדינן ליה בתר אביו שהוא עבד, וזה כל עוד שלא טבל.

ונראה שקבלת מצוות בפנינו אינו צריך וממילא אינו צריך גם למ"ש גר צריך שלשה, שהרי בתור עבד כבר נתחייב וקיבל מצוות בטבילתו לשם עבדות, וממילא כל מקום שיטבול, גם בלי ב"ד טבילתו טבילה והוי ישראל גמור, כדכתבו התוס' (יבמות דף מה, ב ד"ה מי לא טבלה לנדוה).

י.

וזהו שכתב המהרש"ל שאילו יתנהג ביהדות, נאמר בו כהא דאמרין שם בענין ההוא דהו קרו בר ארמייתא ובר ארמאה "מי לא טבלה לנדוה, מי לא טבל לקירוי". אבל כשנוהג כעכו"ם א"כ לא טבל לקירוי ולא טבלה לנדוה, ממילא עדיין אין בהם דיני ישראל, דמחסרו טבילה לגירות דקדושת ישראל. ומשוי"כ אמרין דולד הישראלית מעבד כשר, כמו מעכו"ם, אולם בעי טבילה לגירות דקדושת ישראל.

ואזלה השגת המהרש"א עליו מה זה תלוי בהתנהגותו, אם בתר אמו ישראל מומר מיקרי, ואם בתר אביו, הרי הוא עכו"ם ועבד. כי אמנם עבד הוא דשדינן ליה בתר אביו שהוא עבד, אך זהו רק לענין שנתמעט מקדושת ישראל, אבל לכשיטבול הרי הוא ישראל גמור.

יא.

וזהו גם כוונת המהרש"ל שכי' עוד שם בדברי התוד"ה בשלמא, שהקשו הול"ל משום עבדי שלמה דעבדים אסורים בישראלית.

ועי' כ' המהרש"ל: פירוש ולא נשאו ישראלית כלל ודו"ק.

וכוונתו לפי דבריו בתוס' הקודם שעבד הנושא ישראלית אין הולד חסר אלא טבילה לגירות כדי להכנס לכלל ישראל, א"כ הרי אי אפשר לפרש משום עבדי שלמה מצד החשש שנשאו ישראלית, כי אז תקשי דא"כ אמאי אמר ר"י שאין מקבלים גרים משם, הרי יכול הוא שפיר להתגייר כי אין עליו שום עיכוב מצד הבעלים להצריכו ג"ש, שאינו חסר אלא טבילת גירות, והרי הוא בא לפנינו להתגייר ואמאי לא נקבלו. ולזאת פירש כוונת התוס' שלפ"ז נפרש החשש שעבדי שלמה נתערבו בין הנכרים ונשאו נכריות. ובזה כיון שהולד הולך אחר האב, הולד הוי עבד גמור (שגופו קנוי) וצריך ג"ש, ול"מ גירותו בכה"ג. זהו מה שנראה בפירוש המהרש"ל בדברי התוס', ודבריו הם קילורין לעינים.

יב.

אלא שלכאורה עדיין קשה, איך בעו התוס' לפרש בדברי ר' יוחנן משום עבדי שלמה מצד שהם בחשש עבדים, שא"כ מה הוכיח ר' יוחנן במימרא קמייטא מהמשנה דכתמים הבאים מתרמוד טהורים דש"מ שמקבלים גרים מתרמוד, הרי יתכן שקיים בהם חשש עבדות מפני שנשאו נכריות וצריכים ג"ש, ומ"מ כתמיהם טהורים כדין שפחה שלא הטבילה לשם שפחה כנענית [שהרי טומאה וטהרה בשפחה כנענית הוא מחיוב המצוות שבה - "לה" - "לה" מאשה (יבמות ס"ד ב תוד"ה ושפחה). ולא עדיף ולד הנכרית מהעבד מולד נכרית מישראל]. ומוכרח לומר לכאורה דהא דאמרין דאיכא חשש דעבדי שלמה הוא מפני שנשאו ישראליות וס"ל דהולד ממזר, היינו שהם בדיני ישראל. ועי"כ המשנה דדייקין מינה דכתמיהם טהורים ע"כ חולקת על העובדא וס"ל שלא נתערבו שם עבדי שלמה כלל. א"כ הרי דברי הגמרא שמצד חשש ממזרות אתינן עלה מוכרחים, ומה הוא שהקשו התוס' דנימא מצד חשש עבדות.

וצ"ל שקושית התוס' היא, משום שבגמרא הרי לא נתבאר דעת מי היא משום עבדי שלמה ודעת מי היא משום בנות ירושלים כמבואר שם:

חד אמר משום עבדי שלמה **וחד אמר** משום בנות ירושלים.

ועי' הקשו התוס'. מה הכריח הגמרא לומר דס"ל הולד ממזר, **הרי יתכן** שמ"ד משום עבדי שלמה הוא לא ר' יוחנן אלא **הסביא**, ולדידיה החשש הוא משום עבדות שנתערבו בין הנכרים, והחשש הוא שמא הולד הוא עבד ממש, ואיך פשטא לה לגמרא מ"ד משום עבדי שלמה הוא משום דס"ל עבד ועכו"ם הבא על בת ישראל הולד ממזר.

אבל אילו הוי פשיטא לן שהחשש מצד עבדי שלמה הוא דעת ר' יוחנן, קושית התוס' מעיקרא לא הוי קשיא מידי. **דלר' יוחנן** מוכרח לומר שהחשש הוא רק חשש ממזרות, דאילו הוי חשש עבדות, **לא היה** יכול לדייק ממתני' דכתמים שמקבלים גרים מתרמוד מזה שכתמיהם טהורים, דהרי גם אם יש בהם חשש עבדות שמשום זה אין לקבלם כגרים, אכתי כתמיהם טהורים כדין כתמי השפחה שלא הטבילה לשם שפחה כנענית.

יג.

ומעתה הן אין מקום כלל לתרץ קושית התוס' דיש סתירה נוספת לדברי ר' יוחנן דס"ל אין מקבלים גרים מתרמוד, מצד חשש ממזרות, דעי' העיר הגרע"א דניתן הי' לתרץ דדעת ר' יוחנן שאין מקבלים גרים הוא לא מצד חשש ממזרות, רק מצד חשש עבדות, וס"ל דצריך ג"ש למרות שנתיאשו הבעלים מהם, וכנ"ל. דבדברי ר' יוחנן הכרח לומר שהוא רק מצד חשש ממזרות, גם אי תימא שהוא שאמר מצד חשש עבדי שלמה, וזה מכוח מימרתו שדייק מהמשנה דכתמים דמקבלים גרים מתרמוד. ולא הקשו התוס' קושיתם דנעמיד מצד עבדי שלמה, רק אם נאמר שזוהי דעת הסביא, אבל בר' יוחנן לא יתכן כלל להקשות כן. ודו"ק שהכל מבואר שפיר.

יד.

מסקנא העולה מכל הנ"ל, מהסוגיא יבמות דף מה, ב ומסקנתה לפסק הלכה שהולד כשר, וממה שנחלקו הראשונים (עי' רי"ף ורא"ש, רמב"ם ושו"ע בנידון) אם הולד פגום לכהונה יוצא שההכרעה היא שאין הולד צריך גירות. ואין בדבר זה מחלוקת **להלכה** גם בשיטות הראשונים, וכמו שיבואר להלן בע"ה.

טו.

דהנה בקובץ הערות לגה"צ ר' אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד למס' יבמות בדברי התוס' דף טז, ב (תוד"ה בשלמא) נוקט בפשיטות שמדברי התוס' הללו מבואר:

דלמ"ד עכו"ם הבא על בת ישראל הולד כשר, דינו **כעכו"ם וצריך גירות**.

והביא מכמה מקומות שנראה שאינו צריך גירות. ומסיק שיש בזה שלש מחלוקות:

דאיכא מ"ד דהולד פגום לכהונה, ואיכא מאן דמכשיר לגמרי. ועי' ברש"י קידושין ס"פ האומר דף סח, ב לימא קסבר רבינא וכו', נהי דשמעינן מינה דכשר לא הוי מדשדי ליה בתר ישראל להיות נולד בעבירה וכו' עיי"ש. ומוכח מדבריו, דלמ"ד הולד כשר גמור הוא **נכרי**, ולמ"ד הולד פגום לכהונה הוא ישראל ... אבל למ"ד דהולד כשר גמור אפשר דדינו כנכרי.

וכל זה להגירסא לימא קסבר רבינא הולד ממזר. אבל להגורסים איפכא הולד כשר, מוכח דלהך מ"ד הוי ישראל גמור, דאביו כמאן דליתא, ואין בו שום צד עכו"ם כלל. ולמ"ד הולד פגום משום דיש בו גם צד עכו"ם, עכ"ל.

טז. ונראה להעיר בדבריו:

הן אמנם ברי"ף יבמות פ' החולץ (על המשנה המחזיר גרושתו וכו') מביא בסוגיא מחלוקת ברבוותא, יש שפוסקים כריב"ל (דף מה, א) שהולד פגום לכהונה, כדנוקט בלשונו כולוהו אמוראי דמכשירי וכו', ויש שפוסקים שהולד כשר, והרי"ף עצמו לא הכריע בדבר. (ועי' ח"מ בסי' ד' סק"ב שנוקט שזהו גם ספק להלכה). מכל מקום לא נראה כלל לעני"ד שהמכשירים הם מפני שנוקטים שדינו כנכרי, שהרי מחלוקתם נסבה אם הקי"ו מאלמנה שעליו מסתמך ריב"ל הוא קי"ו שאין בו פירכא (עי' נמוק"י שם וכן ברמב"ן וברא"ש ועוד). ואילו היה דין הולד כנכרי וצריך גירות כי אז הרי פשוט שאסורה לכהונה כדין גירות שלהלכה נקטינן (דלא כרשב"י) שאפילו נתייירה פחותה מבת ג' שנים ויום א' פסולה לכהונה (רמב"ם פ"ח מהלי אי"ב ה"ג וראב"ד שם וכו"ה בשו"ע סי' ו' ס"ח). וכן ל"ש ללמוד פגימת הולד מקי"ו מאלמנה אם דינה כנכרית, דלא שייך פגם בנכרית כשם דל"ש בו פגם דממזרות, וכנ"ל. (ועי' תוס' כתובות יא, א ד"ה מטבילין. וסוגיא דיבמות ס, ב י"ל דהתם הוא מדין עבדות וילה"ר ואכ"מ). וכבר כתבנו מזה לעיל.

יז.

אמנם יש מקום לקיים שניהם, דהולד הולך אחר האב ומטעם זה דינו כנכרי ומ"מ אינו צריך גירות בהולדו, דכך מתבאר מדברי המהרש"א קידושין עה, ב בד"ה ור' ישמעאל וכמו שיבואר להלן בע"ה. אך זו אינה שיטת התוס' יבמות טז, ב שעליה נסבים דברי הגרא"י הנ"ל כי שם בעו התוס' לפרש הא דכתמייהם טהורים משום שהולד הולך אחר האב, הרי שאם לא נתיייר דינה כנכרית לכל דבריה.

ונביא בזה דברי המהרש"א ונבארם, כי הם קשי הבנה. התוס' קידושין שם כתבו וז"ל:

וא"ת אמאי איצטרך למימר דקסבר ... הולד ממזר, לימא הולד כשר, וכ"ש דאיכא למיחש טפי שלא תנשא לעכו"ם. ושמא י"ל אם הולד כשר א"כ הוא הולך אחר העכו"ם ... וליכא למיחש לכך אם תנשא לעכו"ם וכו'.

ועי' העיר המהרש"א:

דבריהם צ"ע, דמשמע מתוך קושיתם, דהא דקאמרין עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר היינו דכשר ממש, ואף שלא יתגייר, משום דאמו ישראלית היא, דאלי"כ מאי קאמרי דאיכא למיחש שלא תנשא לעכו"ם וכו'. וכן נראה מפירש"י לקמן הא דפריך גבי עבד ושפחה נתערבו בהם ניתני חדא דע"כ עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל ולד כשר וכו'. ואי אינו כשר אלא ע"י שנתגייר הגר ונשתחרר העבד הרי יש לחוש בעבד שנתערב בהם כמו בשפחה.

וא"כ הוא מאי תירצו בזה י"ל אם הולד כשר וכו' וליכא למיחש כל כך אם ינשאו לעכו"ם וכו'. ובדפוסים חדשים הגיהו דליכא למיחש לכך אם ינשאו וכו' וכו'. אבל הוא דחוק וכו'. גם בדפוסים ישנים ובת"י כתוב כהאי לישנא וליכא למיחש כל כך אם ינשא וכו' אבל השתא איכא למיחש טפי וכו' דמשמע דאי נמי הולד כשר איכא למיחש במקצת וכו'.

ונראה לפרש דבריהם דגם בתירוצם ס"ל כהך סברא דפרש"י לקמן דהולד כשר ממש קודם שיתגייר וישתחרר. וכן מוכיחים דברי הטור אה"ע. וה"ק ע"פ מ"ש בס"פ דלעיל דעיקר הקפידא דכי יסיר הוא בבן בתך מן העכו"ם שקרוי בנך, אבל בן בנך הבא מן העובדת כוכבים אינו קרוי בנך. והשתא ניחא, דאם הולד כשר אין לחוש כל כך לכי יסיר שהרי הוא בנו שהולך אחריו. אבל אם הולד ממזר לא שדינן ליה בתר עכו"ם אלא בתר אמו שדינן ליה. וכיון שבעברה נולד הוי ממזר, דהכי קאמרין לעיל ס"פ האומר. כן נ"ל ליישב דברי התוס', וכו'.

ודבריו תמוהים לכאורה, שאם גם בתירוצם נוקטים כפירש"י שהוא כשר ממש ואינו צריך גירות, הרי נמצא שאין כאן מחלוקת בין הני דסברי הולד כשר להני דסברי הולד ממזר, שלשניהם שדינן ליה בתר אמו, שאל"כ אמאי אינו צריך גירות, וא"כ הרי הקושיא במקומה עומדת. ומהו זה שאמר "דאם הולד כשר אין לחוש כל כך לכי יסיר, שהרי הוא בנו שהולך אחריו", שאם הולך אחריו הרי הוא עכו"ם כמותו, ואיך יתכן לומר כרש"י "דהולד כשר ממש קודם שיתגייר וישתחרר". וצ"ע ליישב דבריו שנראים סותרים עצמם מיניה וביה.

יט.

והנלע"ד בכוונתו עפ"י דאמרין (יבמות עח, א) נכרית מעוברת שנתגיירה בנה אינו צריך טבילה, ושם מבואר שזה מדין כאילו טבל, דלא הוי האם חציצה, דהיינו רביתיה. אכן נראה דזהו אליבא דמ"ד עובר לאו ירך אמו, אבל למאן דסבר עובר ירך אמו אין צריך לזה, אלא שטבילת האם עולה גם להיחשב טבילת גירות של הולד. וכ"כ בקה"י (ליבמות סי' לא). שו"ר בקובץ שיעורים להגר"א וסרמן (לכתובות אות ל"ה) שכ' בענין נכרית מעוברת שנתגיירה:

... ולמ"ד עובר ירך אמו דאין הגירות עליו מצד עצמו אלא מפני שהוא ירך אמו. נראה דאח"כ כשנולד הוא

ישראל ממילא, מפני שנולד מישראלית, ולא מפני גירותו, שמעולם לא נתגייר, וכו'.

ולעני"ד יותר מסתבר שגירות האם וטבילתה עולה גם לולד לדין גירות, כי לא מסתבר כלל לומר, שולד שנוצר בתור עכו"ם טרם שנתגיירה האם שהולד הוא עכו"ם הן מצד האב והן מצד האם, ייהפך יהודי בלי גירות, רק מפני שנולד בשעה שהאם כבר היתה ישראלית. וצ"ע בזה.

ומכל מקום נראה, עפ"י הנ"ל, שולד שאביו עכו"ם ועבד ובא על בת ישראל, שגם אם שדינן ליה בתר אביו שהוא נכרי, כיון שעכ"פ הוא גדל במעי ישראלית זה גופא ייחשב כגירות, דלא גרע העובדא שאמו ישראלית מנכרית שמתגיירת כשהיא מעוברת, שע"י גירותה עולה לולד כגירותו. (וכל שכן, אם נאמר כה"קובץ שעורים" הנ"ל שבנכרית שנתגיירה ייחשב הולד ישראל ולא בדין גר "דאח"כ כשנולד הוא ישראל ממילא, מפני שנולד מישראלית". שהרי בנידון דעכו"ם ועבד שבא על בת ישראל, הרי אמו היא ישראלית עם תחלת הווצרותו של הולד).

וזוהי כוונת המהרש"א שמפרש מש"כ רש"י דהולד כשר, דהיינו "קודם שיתגייר", כוונת הדברים, דלמרות דשדינן ליה בתר אביו העכו"ם והעבד, הרי הוא הופך להיות ישראל מגדר גירות, מצד היותו גדל במעי ישראלית ועי"ז הוא נחשב לירך אמו.

ויוצא דבזה נחלקו בולד עכו"ם ועבד שבא על בת ישראל, דמ"ד הולד כשר, היינו דאומנם שדינן ליה בתר אביו, וממילא ל"ש בו גדר ממזרות כלל, שאין מזר לעכו"ם. ומ"מ לא בעי גירות. ואילו מ"ד הולד ממזר, ס"ל דשדינן ליה מצד עצם ברייתו בתר אמו. וכיון שיצירתו בעבירה מזה שאין לו תפיסת קידושין דינו ממזר, דדמי לאשת אב שאין לו בה תפיסת קידושין. ובזה מסביר המהרש"א הלשון "כל כך" שבתוס' עפ"י בגמרא לעיל דקפידת התורה על "כי יסיר" הוא אם הולד נחשב "בנך" דהיינו שהוא ישראל ונקרא בן בתו של ישראל, וזהו למ"ד הולד ממזר דאז הוי ממש "בנך" וזהו חיישין דלא ישא נכרית. אכן למ"ד הולד כשר, אם אמנם גם בזה דינו כישראל, אבל זה רק מגדר גירותו, דהרי שדינן להי בתר אביו, ובזה אין הקפידא "כל כך", היינו שגם בזה ודאי יש קפידא שמ"מ ולד זה שדינו כישראל לאחר שנתגייר, יתפתה לעי"ז, אבל אין הקפידא גדולה "כל כך" כמו במי שנחשב "בנך" והוא ילך ויעבד ע"ז. וע"כ תלינן האיטור שכותי לא ישא כותית, בדעה הסוברת דהולד ממזר. ודו"ק כי בזה נתבאר שפיר דברי המהרש"א וביאורו בתוס'.

והיוצא לנו מדברי במברש"א שתתכן שיטה שהולד כשר שדינו כישראל, אך זהו לא מצד דהולך אחר האם, אלא מפני שנותנים לו גדר גירות מצד שגדל במעי האם הישראלית.

ולפ"ז יתכן לומר שבכה"ג לא יהא הולד פגום וגם לכהונה מצד גירות, כי עד כאן לא אסרינן גירות על כהן, אלא שנולדה בגיותה, ולא בזו שבמעי אמה כבר חל בה דין הגירות והכי מסתבר. אכן לכאורה כ"ז יתכן לומר בתוס' קידושין, ולא כן בדברי התוס' ביבמות, דמוכח בהדיא דנקט דהולד בעי גירות, וכנ"ל, שהרי משו"ז בעי למימר שאין כתמיהם טמאים, משום שלא נתגיירו.

אך האמת נראה, שאין כאן מחלוקת בין שני דבורי התוס' הללו. שכן כפי מה שהוסברו דבריהם במהרש"א, התוס' בקידושין אזלי למאן דס"ל עובר ירך אמו הוא, וזוהי גם שיטת התוס' להלכה (ב"ק דף מז, א ד"ה מ"ט) וכדעת רבא. ואילו דעת ר' יוחנן דהתוס' ביבמות אזלו אליביה היא דעובר לאו ירך אמו (שם תוס' הנ"ל, וכ"ה בתוס' יבמות דף עח, א בד"ה בעלמא וד"ה אלא. ובשיטת הרמב"ם יל"ע בה' עבדים פ"ז ה' ובכ"מ ולח"מ שם). ולדעת ר' יוחנן שפיר נקטו ביבמות דלמ"ד הולד כשר, דשדינן ליה בתר האב, שפיר בעי גירות, כיון דלדידי לאו ירך אמו, ודו"ק. ומ"מ דברי הקובץ הערות מוקשים בעיני.

ב.

כן מה שרוצה לתלות ענין זה אם הולד כשר היינו שהוא נכרי וצריך גירות בגירסא שהתוס' מאשרים בדברי רבינא דקאמר לימא קסבר רבינא הולד ממזר, שמזה נראה שממה שהחשיבו רבינא כישראל דינו ממזר, ומכאן שהמ"ד כשר ס"ל שדינו כנכרי, אמנם צ"ל דהמקשן סבר כן. אך לפי תשובת הגמרא: נהי דממזר לא הוי כשר נמי לא הוי, ישראל פסול מקרי. הרי יוצא דהאי דרשא דרבינן שדינן ישראל עליו ו"בנך" מקרי, אינו מחייב לומר שדינו ממזר, אלא שהוא פסול דהיינו לכהונה. וזה כמימרא דרבי"ל שהובאה דס"ל דלכו"ע הולד פגום לכהונה. לפ"ז אין כל הכרח בכל הני דאמרי הולד כשר, דהיינו מפני שדינו כעכו"ם, די"ל דכו"ע ס"ל האי דרשא דרבינא אלא שמ"מ סברי שהוא כשר מפני שאינו דומה לאשת אב, כמבואר האי טעמא בסוגיא דדף מה, ב וכדחובא לעיל.

וכבר הערנו מדאיתנן למיפגמה לכהונה מק"ו דאלמנה לכה"ג מוכח דדין ישראל ממש על הולד, וכן נראה דכל השו"ט אי משוינן ליה ממזר מצד היותו דוגמה לאשת אב, או שיש לחלק ביניהם מצד שאין בו תפיסת קידושין כלל, וכנ"ל כל זה מוכח בבירור דגם מ"ד כשר הוא מצד דמשוי ליה כישראל, דוק לפ"ז יש מקום לדון על ממזרות, ואילו היה דינו כעכו"ם, הלוי"ל בפשיטות דמשו"ה כשר, כי ל"ש ממזרות בעכו"ם. מזה מוכח, דלכו"ע דינו כישראל גמור.

מסקנת הדברים: קיימת אמנם שיטה דאמוראי דהולד כשר מצד דשדינן ליה בתר אביו שהוא נכרי, דזוהי השיטה בקידושין עה, ב, וכן היתה זו דעת המקשן בדברי רבינא (יבמות כג, א), אך גם לשיטה זו דעת התוס' להלכה דלא בעי גירות. ומ"מ לפסק ההלכה נקטינן ודאי דהא דהולד כשר, היינו שהולך אחר האם, ולא מדין גירות הוא, אלא מפני שבן בת הישראלית קרוי "בנך" אעפ"י שאביו עכו"ם. ואין הדיון בראשונים אלא לענין כשרות הבת לכהונה, וההלכה מבוארת בזה בשו"ע סי' ד'.

סימן ע : בענין עגונה הזקוקה לחליצה ואלה פרטי השאלה :

1.

- א. הגב' ר.ט. נולדה במוסקבה שבברית המועצות בשנת 1946.
- ב. בעה"ת היא הצליחה לעלות ארצה בשנת 1978.

2.

- א. לאחר עלייתה ארצה, פגשה הגב' את צ.ט. ובחודש שבט תשמ"א (23 בינואר 1981) הם התחתנו כדמו"י בירושלים עה"ק.
- ב. ביום עשרה בטבת תשמ"ב (5 בינואר 1982), פחות משנה לאחר שהתחתנו, נפטר הבעל, ממחלת ריאות, מבלי להשאיר אחריו זרע.

